

РАТКО МИЦИЋ (1941-2023)

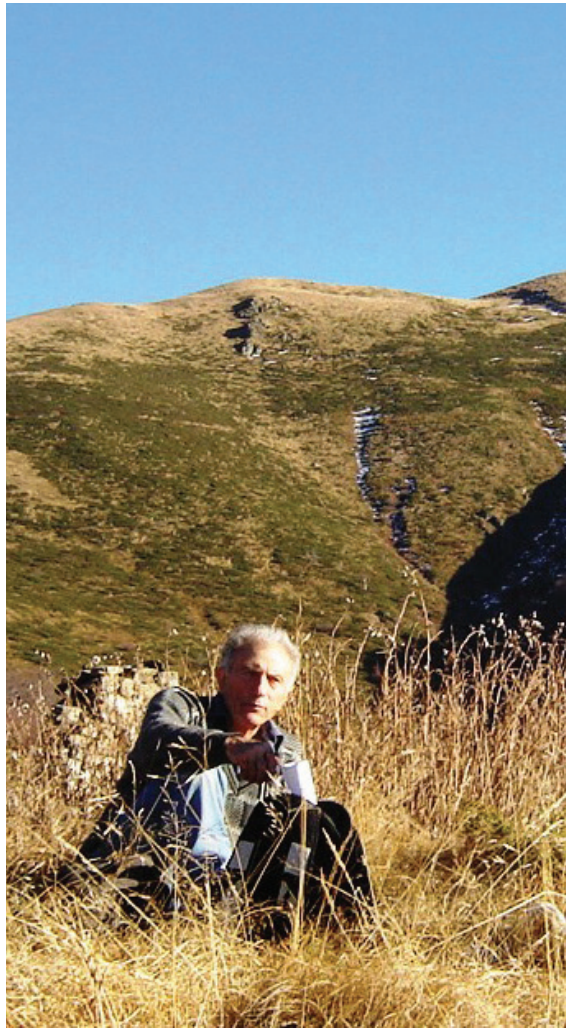
RATKO MIČIĆ (1941-2023)

У свакој локалној средини широм Србије, некад више него данас, делује посебан сој људи ентузијаста који цео свој живот посвећују добробити те средине, улажући у њу много више него што од ње добијају. Један од највећих таквих добротвора је Ратко Мицић из Књажевца који је свој живот сагорео у изградњи водовода и путева, туристичком отварању Старе планине, заштити природе и помагању људима.

ГРАДИТЕЉ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ДОБРОТВОР

Рођење у Доњој Каменици на обали Трговишког Тимока испод Старе планине можда је било пресудно да Ратко читав свој живот посвети довођењу пијаће воде до кућа људи, чак и у најзабаченијим селима, да каналише насеља, проучава изворе, штити водотоке, уређује речне обале... Средњу грађевинску техничку школу завршио је 1959. године у Новом Саду, а затим је уз рад започео студије грађевинарства на факултетима у Београду, Сарајеву и Скопљу. Најпре је радио на прузи Сарајево – Плоче, затим у Тимочким рудницама угља, а био је и први директор Грађевинског предузећа „Миле Јулин“. Избором за директора Јавног комуналног предузећа „Стандард“ у Књажевцу омогућено му је да преузме најзначајније хидротехничке и друге инжењерске послове на територији града и општине. Ми из хидротехничке струке оценили смо да је период док је Ратко градио и уређивао комуналну инфраструктуру града и општине Књажевац било њихово најплодније раздобље хидротехничког неимарства.

Најзначајнији пројект који је Ратко реализовао пре четири и по деценије било је ново водоснабдевање Књажевца. Најпре је као мудар планер приступио обнови и реконструкцији постојеће водоводне мреже, санирању губитака у систему и повећању постојећег изворишта (у алувиону Грезанске реке са мин. 8 на мин. 40 л/сек.). Међутим, као човек који гледа у будућност, одмах се посвећује трагању за већим и поузданијим извориштем. Као одличан познавалац хидролошких и хидрогеолошких прилика, заједно са Геозаводом открива ново извориште

Сињи вир у кориту Сврљишког Тимока, а у сарадњи са Грађевинским факултетом у Скопљу учествује у концепцији решења, пројектује читав преносни систем и обнову дистрибутивне мреже, геодетски трасира нове цевоводе, врши грађевински надзор и др. Захваљујући његовом стручном и организационом ангажовању извршена је врло успешна каптажа овог карстног извора са захватом до 230 л/сек. воде одличног квалитета. Његова посебна заслуга у изградњи каптаже била је у деликатном минирању стенске масе за потребе фундаирања каптаже, чиме је требало

заштитити извор од реке. Највећи део овог минирања извршио је сам (на основу искуства са изградње пруге Сарајево – Плоче), а послови на каптирању овог изворишта спадају у најсложеније изведене код нас, те су с правом ушли у литературу. Нова каптажа и нова дистрибутивна мрежа оцењени су као један од најпоузданијих водоводних система у Србији. Са продужењем до Минићева, уз снабдевање десет долинских села, Књажевачки водовод прераста у мањи савремени регионални водовод. Комуналну инфраструктуру Ратко заокружује савременим канализационим системом Књажевца, учествујући интензивно у свим фазама израде и реализације пројекта, али је емотивно преживљавао што није успео да изгради и постројење за пречишћавање отпадних вода. Такође, интензивно је радио на урбаној регулацији водотока у Књажевцу, по чему је овај град постао препознатљив као један од најуређенијих у Србији.

Како је највећи део свог живота провео помажући становницима села на Старој планини, знао је да су за њихову егзистенцију и останак најважнији водоснабдевање и саобраћај. Зато је најпре покренуо израду студије *Могућности снабдевања водом на подручју општине Књажевац*. Након тога сâм приступа пројектовању појединих водовода, лично ради на каптирању локалних изворишта, обележава трасе главних довода и анимира мештане да се укључе у градњу водовода. Тако су за неколико година сва долинска и двадесетак планинских села добила водоводе, од којих је за већину Ратко урадио пројекте и учествовао у изградњи. Не сме се заборавити ни посебна Раткова активност на систематском хидрометријском мерењу око 60 изворишта током више од тридесет година за потребе сеоских водовода и будућих туристичких садржаја. Он је у том периоду о свом трошку постављао, одржавао и читавао изванредно решене водомерне станице опремљене Томпсоновим и Паршаловим преливима, са својим возилом, пешице и у свим временским условима. Тако је формирао серију хидролошких података, међу којима су најзначајнији они од интереса за развој туризма и села на подручју Старе планине у оквиру општине Књажевац. У овим пословима никад није заборављао да истакне свој узор – професора М. Сибиновића од кога ј највише научио.

Такође је био иницијатор у пројектовању, модернизацији и изградњи локалних путева до забачених села, у већој мери него што је то локална самоуправа могла из свог буџета да покрије, неуморно молећи војску и регионалне путаре за помоћ у механизацији. Заједно са водоводима и електрификацијом сеоских засеока, ови путеви враћали су наду у будућност смањеном, осиромашеном и остарелом планинском становништву. И поред нераздевања разних нивоа власти, организовао је мреже за откуп шумских плодова, млечних производа и др., пружајући на тај начин могућност сеоским становницима да раде и зараде, а старе је и непосредно помагао.

Наведене резултате могао је да оствари само човек посебног кова и високих моралних вредности, уз практично познавање више делатности, али и уз неподељену љубав према људима, посебно према сиромашним, запостављеним планинцима. Био је динамичан, у сталном покрету, професионалац у свему чиме се бавио, преузимајући на себе све ризикантне фазе посла. Штитио је природу на сваком кораку, креативно и зналачки користећи њена добра и вредности као узоран пчелар, сакупљач шумских плодова и лековитог биља, планинар, ловачки активиста...

др Бранислав Ђорђевић

Своје активности на туристичком отварању Старе планине Ратко Мицић започео је 1972. године, као први борац за њен комплексни развој и заштиту у општини Књажевац, када су субјекти развоја општина у Србији, укључујући и Зајечар, Пирот и Димитровград, мало знали и хајали за вредности овог планинског бисера. Планину су први походили, такође Књажевчани, још почетком педесетих година прошлог века, најпре ловци, за њима планинари, а од 1961. и ученици књажевачких основних и средњих школа на зимовању, чланови ПСД „Миџор“, војска на обуци и др. Сви су се окупљали у првом планинарском дому на Старој планини (1580 мнв), који је, лоциран испод самог Бабиног зуба (1758 мнв), у наредних четрдесетак година представљао збориште ентузијаста за развој Старе планине. Ратко се одмах латио обнове планинарског дома и организовања његовог коришћења, уз бележење података о клими, изворима и дивљачи, упознавања са локалним сеоским становништвом и њиховим проблемима. Истовремено је кренуо и ван Књажевца у потрагу за институцијама и знанцима који могу да креирају и организују развој Старе планине, првенствено у планинском туризму.

Тако већ 1973. ступа у контакт са Институтом за архитектуру и урбанизам Србије из Београда (преко Књажевчанина Ненада Спасића, који се управо запослио у Институту и који је као радник и директор неговао сталне пословне везе Института са Књажевцем и Старом планином). У пролеће 1974. године Ратко изводи прву екипу стручњака (посебно скијашких) на Стару планину, да би у јулу исте године организовао потписивање првог уговора између Института и Општинске заједнице физичке културе Књажевац за израду *Студије просторне организације спортско-рекреативног центра Бабин зуб*. Задужен од стране Института за ову студију, први пут сам изашао на планину у јесен исте године. Под изговором да ми покаже планину, Ратко је урадио спартански тест мојих физичких способности, тако што ме је повео на вратоломну возњу војним џипом Доџ (Dodge) из другог светског рата (возач Ратко, поред њега кочничар, а на задњој клупи човек који ме савија на под чим наиђемо на ниске гране да ми не откину главу), након које смо заједно устрчали од напуштене зграде старе млекаре до планинарског дома (са висинском разликом од 300 м). Уз учешће врских старијих обрађивача (С. Митровић, Д. Чолић, Ј. Динић, Р. Реџић, од којих сам много научио), Студију смо завршили и предали кајем 1975. године. Концепт скијалишта који је урадио С. Митровић и подржао Смучарски савез Србије остао је окосница за скијалиште на територији општине Књажевац до данашњих дана, а исти обрађивач је разрађивао овај

концепт у свим плановима који су третирали скијалиште на Старој планини. Према допуњеној Студији, Институт је 1979. објавио монографију *Бабин зуб будући спортско-рекреативни комплекс на Старој планини*, а на њеном основу у периоду од 1981. до 2002. урађено је осам планских докумената, док су остали планови за овај простор у Институту урађени после Ратковог пензионисања (а раде се и данас). У организацији Института, 1980. и 1982. године штампају се проспекти *Туристички центар Бабин зуб на Старој планини*, а 1981. и 1984. годишњаци *Стара планина*. Све ове послове извршио је Драгиша Дабић са млађим сарадником Игором Марићем и др., уз Раткову теренску подршку, а у изради каснијих планских докумената прикључују се и Саша Милијић, Марија Максин-Мићић, Никола Крунић и други.

За реализацију планског туристичког развоја Старе планине у општини Књажевац било је потребно формирати посебну институцију, будући да дотадашње ангажовање Комуналног предузећа „Стандард“ из Књажевца није могло да испуни ову намену. Уз подршку председника СО Књажевац В. Драгутиновића Раше, политичара Ж. Васиљевића, генерала Д. Радојичића Стамболије, Института и локалних Раткових другова М. Радосављевића Пелета, Д. Кангрге и др. обезбеђени су потписи више СИЗ-ова из Тимочког региона и 1981. Године формирана Заједница удруженог рада за пословно-планску сарадњу за развој и уређење Старе планине, а за њеног секретара постављен је Ратко. У оквиру Заједнице, он покрене низ активности, почев од израде *Програма туристичког развоја подручја Бабин зуб 1981*, *Просторног плана подручја Бабин зуб 1982*. године, *ДУП-а Јабучко равниште 1984*. и *Прединвестиционог програма и Урбанистичког пројекта туристичког центра Јабучко равниште 1989*, које наручује од Института, преко пројеката електрификације и водоснабдевања Јабучког равништа и трасирања пута Црни врх – Јабучко равниште (уз подршку председнице општине С. Верховски) 1984, до изградње трасе пута Црни врх – Ј. равниште – планинарски дом у периоду од 1985. до 1989. Са провизорним пројектом, веома скромном механизацијом и малобројном радном снагом Ратко се ухватио у коштац са дивљом планином, не штедећи себе, са физичким повредама, уз опструкцију од стране дела локалне администрације (обустава радова због непоседовања стручног овлашћења за минирање, након чега Ратко, иако оквалификован за овај посао, полаже у Нишу за квалификованог минера и наставља рад), уз једину озбиљнију помоћ инжињеријске јединице ЈНА из Ниша. Јула 1986. урађен је далековод 10 kV од Ђуштице преко Преслапа до Јабучког равништа (са Ратком сам био

на прослави код становника засеока Преслап, који су тад први пут добили струју). Затим 1988. године, кроз вежбу Територијалне одбране општине копа ров за електрични кабл од Јабучког равништа до планинарског дома, врши доградњу планинарског дома и поставља беби-лифт на Марковој ливади недалеко од дома.

Године 1990. гаси се Заједница удруженог рада и формира Друштвено јавно предузеће за развој и уређење туристичког центра Бабин зуб а за директора се поставља Ратко Мицић. Поред наручивања *Студије оправданости реализације пројекта туристичког центра*, 1991. Године, и урбанистичких пројеката Коњарника 1993, 1996. и 2002. од Института, он покреће и асфалтирање и реконструкцију дела пута Црни врх — Јабучко равниште. Затим 1991. организује посету представника бечке фирме за производњу жичара Bruder Girak (Р. Апшнера) и власника Рудиса из Трбовља (М. Чешновара, кооперанта бечке фирме) који су проверили скијашке терене подручја Бабин зуб, као и посету Словенији (Рудису) и Аустрији (Bruder Girak), уз обилазак бројних скијалишта, у склопу договора о набавци прве жичаре за Стару планину и почетку изградње скијалишта, који нису реализовани, и поред обећане подршке (посебно са регионалног и републичког нивоа, одакле су једино могла да дођу потребна средства, али и са локалног нивоа). Године 1992. Ратково Друштвено јавно предузеће са Музејем Књажевца и Институтуом организује презентацију планирања књажевачког дела планине са првом фазом реализације (Коњарник) и изложбом *Туризам и културно наслеђе књажевачког краја* у Дому културе Књажевац. Исте године Друштвено јавно предузеће у сарадњи са Институтуом организује презентацију пројекта Стара планина у Пироту, после чега општина Пирот потписује са општином Књажевац протокол о сарадњи на развоју Старе планине (први пут после вишегодишњих покушаја општине Књажевац).

Ангажовање Института и књажевачких ентузијаста на развоју Старе планине није увек наилазило на разумевање, посебно у локалној средини. Реагујући на неке јавне локалне примедбе неупућених да су обрађивачи узели велике паре за израду планова Старе планине чији се концепти не остварују, Ратко је у оквиру Друштвеног јавног предузећа савесно документовао стварно материјално учешће Института (јединог обрађивача дотадашње планске документације за Стару планину финансираног претежно од општине Књажевац), у односу на знатно нижа средства која су му била исплаћена, уз предлог да Институт за неисплаћена средства добије статус деоничара у

суфинансирању развоја Старе планине у општини, што није остварено. Дугогодишњи труд књажевачких ентузијаста и Института битно је допринео јавној афирмацији Старе планине, што је омогућило да се 1996. године овај простор укључи у *Просторни план Републике Србије* као једна од приоритетних туристичких дестинација и да се Туристички центар Бабин зуб уврсти у каталог Министарства туризма, као и да се 1997. године цела планина прогласи за парк природе. Све ово је резултирало да се у првој деценији 21. века отпочне са реализацијом скијалишта и туристичког смештаја у општини Књажевац на потезу Јабучко равниште — Бабин зуб, уз израду и доношење *Просторног плана подручја посебне намене Парка природе и туристичке регије Стара планина* (2008) као и урбанистичких планова за приоритетне туристичке центре и локације.

Институт је увек делио ентузијазам са Ратком и другим књажевачким актерима развоја Старе планине, а са њим смо се приватно дружили до краја његовог живота. Радо смо одлазили на планину, најчешће у ужем радном саставу, ради теренских истраживања, знајући да нас увек чека срдчан и до танчина организован дочек. Његова принципијелност и динамичност захтевали су и натпросечну физичку снагу, коју је одржавао физичким радом и ношењем већег терета. Упознали смо његову оперативну дружину „Аба“ чији је био вођа и чији чланови су били, не само врсни ловци, већ и свестрана екипа планинаца са способностима горске службе спасавања. Пратили смо његов покушај остваривања модела мале екопривреде у засеоку Црног Врха — Граваљоси (стара кућа крај каскадног потока, идеја о транспортној мазги), узимали смо само његов мед, код њега и његових сељака је увек било печурака, боровнице, лековитог биља, сира и др.

Већина данашњих корисника започетог Туристичког центра Бабин зуб (у оквиру планираних центара Јабучко равниште и Голема река) не зна ко је Ратко Мицић и колика је његова заслуга да се непозната, дивља планина, иза дугогодишње гвоздене завесе, афирмише као изузетна, целогодишња туристичка дестинација. Овог човека треба на неки начин сачувати у јавној меморији давањем његовог имена неком објекту или природном топониmu. Или још боље — кад би наши заштитари природе имали осећаја за људе као што имају за природу, дозволили би да једна стена Бабиног зуба буде исклесана као Раткова биста (каких има широм света) заглавана у будућност, да га сачува од заборавља. Нашег друга и пријатеља Ратка.

др Драгиша Дабић

